Соціокультурна компетенція при вивченні іноземної мови

Власенко Л.В., Божок Н.О.

Україна, м. Київ, Національний університет харчових технологій

В статье рассматривается проблема социокультурной компетенции при изучении иностранного языка. При изучении иностранного языка особое внимание уделяется страноведческой ценности, дифференциации с родной культурой, с носителями иностранного языка.

Нова мета навчання іноземної мови – "використовувати іноземну мову як інструмент у діалозі культур і цивілізацій сучасного світу" – загострює особливу увагу до соціокультурного складника іншомовної комунікативної компетенції.

Оволодіння соціокультурною компетенцією, як відомо, передбачає засвоєння необхідного мінімуму соціокультурних знань, а також системи навичок та вмінь узгоджувати свою поведінку у відповідності до цих знань та вмінь.

Згідно нової Програми з іноземних мов для загальноосвітніх шкіл (2001) головною метою навчання іноземної мови визначено формування іншомовної комунікативної комунікації, яку розуміють як здатність до міжкультурного іншомовного спілкування. Іншомовна комунікативна комунікація включає три основні компоненти: 1) мовну компетенцію – фонетичну, граматичну, лексичну, орфографічну; 2) мовленнєву компетенцію – в аудіюванні, говорінні, читанні та письмі; 3) соціокультурну компетенцію.

Соціокультурна компетенція передбачає "знайомство тих, хто навчається, з національно-культурною специфікою мовленнєвої поведінки і здатністю користуватися елементами соціокультурного контексту, релевантними для породження і сприйняття мовлення з точки зору носіїв мови. Ці елементи – звичаї, правила, норми, соціальні умовності, ритуали, соціальні стереотипи, країнознавчі знання та ін.." Почнемо з останнього. Для формування соціокультурної компетенції потрібне не знання країнознавства як комплексу наукових дисциплін, а так звані фонові знання (background knowledge), тобто знання про країну та її культуру, відомі усім жителям даної країни (на відміну від загальнолюдських або регіональних). Особливості відображення реальної дійсності у конкретних мовах створюють мовні картини світу, невідповідність яких є головною перешкодою для досягнення повного взаєморозуміння учасників комунікативного акту. Володіння фоновими знаннями мов би включає іноземця до іншомовної громади, дає йому "культурну письменність" (cultural literacy), і навпаки – відсутність культурної письменності робить його чужаком (outsider), який не може зрозуміти те, на що носії мови лише натякають в усному та писемному спілкуванні. Розглядаючи соціокультурну компетенцію, слід говорити не просто про

фонові країнознавчі знання, а про культурно-країнознавчу компетенцію (термін Л.П. Голованчук) як компонент соціокультурної компетенції. Обсяг фонових знань, який може засвоїти учень, завжди обмежений кількістю годин, які відводять на предмет “Іноземна мова”. Тому мова може йти не про засвоєння усієї іншомовної культури, а про створення її моделі, яка могла б у функціональному плані замінити реальну систему іншомовної культури. За обсягом вона є значно меншою, але репрезентативною, тобто має бути репрезентантом культури народу. Інша функція моделі культури – бути її ретранслятором, тобто бути здатною ознайомити учнів з основними відомостями про країну в цілому, про її соціальний устрій, реалії побуту, її мистецтвом, літературою, що може забезпечити тим, хто навчається, можливість участі у діалозі культур.

Сучасний етап розвитку суспільства вимагає розширення та удосконалення загальноосвітніх знань старшокласників. Можна стверджувати, що активізація їх свідомої, творчої, пошукової діяльності студентів, яка базується на використанні лінгвокраїнознавчих знань, підвищує практичний, загальноосвітній, виховний та розвиваючий потенціал навчання іноземних мов. Такий підхід дозволяє вивчати іноземну мову, поглиблюючи знання про соціокультурні особливості іншого народу. Ми вважаємо, що розробка методичних матеріалів, б відбивали лінгвокраїнознавчий підхід до навчання іноземної мови, є особливо актуальною проблемою для методики, зважаючи на їх абсолютну відсутність.

Реалізація лінгвокраїнознавчого підходу до навчання усного іноземного мовлення учнів студентів може відбуватися шляхом дозованого включення до уроків додаткових фонових знань та мовних засобів, що мають їм відповідати, які за змістом і ступенем складності узгоджуються з інформацією підручників і враховують рівень володіння мовою студентів. У процесі формування усно мовленнєвих навичок та вмінь на старшому ступені навчання іноземних мов у школі має місце систематизація засвоєних лексичних одиниць. Її доцільно проводити при оволодінні кожною новою темою. Подібна систематизація лексичних одиниць важлива саме в старших класах, вона зумовлена психологічними віковими особливостями розвитку студентів. Для них характерна деталізація та узагальнення матеріалу, який вони засвоюють, класифікація явищ і відтворення інформації у критично осмисленому перетвореному вигляді.

В методичній літературі вже розроблені критерії такого відбору. На наш погляд, найбільш доцільними з них є:

1)лінгвокраїнознавча цінність. Формування культурологічного фону має проходити на основі вивчення учнями національної іноземної культури.

2) сучасність і загальновідомість у середовищі носіїв мови. Відбиралися інформаційні одиниці соціокультурного характеру, якими носії мови володіють на даний момент.

3) чітка диференціація з рідною культурою. Це необхідно для запобігання культурної інтерференції, яка обумовлена соціальним перенесенням відомостей про загальноприйняті принципи способу життя рідної країни на принципи способу життя країни, мова якої вивчається.

4) мовленнєва функціональність. Відібраний матеріал має відображати найбільш актуальні факти сучасної дійсності країни, мова якої вивчається з метою показати функціональність матеріалу в мовленні носіїв мови.

5) тематичність. Матеріал має бути об'єднаний за темами, що є актуальними для тих, хто навчається, і для носіїв мови.

6) урахування психологічних особливостей адресата інформації. Підбір матеріалів має узгоджуватися потенційною можливістю їх сприйняття студентами.

Перелік посилань

1. Державний стандарт базової і повної середньої освіти (проект). Базовий навчальний план основної і старшої школи //Іноземні мови. – 2003. - №1. – с.5.

2.Азимов Э. Г., Щукин А.Н. Словарь методологических терминов (теория и практика преподавания языков). – Санкт-Петербург: "Златоуст", 1999. – с. 333.

3.Томахин Г.Д. Понятие лингвострановедения. Его лингвистические и лингводидактические основы // Иностр. Яз. В школе. – 1980. №3. – с. 78-79.